

جمعیت و تنظیم خانواده

(جمعیت، سیاست‌های جمعیتی)

بتول امین جعفری

(عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خمینی شهر)

دکتر محمد رضا ایرانی

(عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خمینی شهر)

دکتر محمد حسین حیدری

(پزشک و مدرس درس جمعیت و تنظیم خانواده دانشگاه آزاد اسلامی واحد خمینی شهر)

داریوش وکیلی

(کارشناس ارشد مشاوره و راهنمایی)

سرشناسه	:	امین جعفری، بتول، ۱۳۲۵
عنوان و نام پدیدآور	:	جمعیت و تنظیم خانواده / بتول امین جعفری و دیگران
مشخصات نشر	:	تهران: سخنوران، ۱۳۹۲
مشخصات ظاهری	:	۱۴۰ ص: جلدی
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۶۹۷۵-۲۰-۷ ریل ۷۵۰۰۰
وضعیت فهرست نویسی	:	فیب
موضوع	:	جمعیت شناسی - تنظیم خانواده - ایران
شابک دهه	:	ایروانی، محمدرضا، ۱۳۴۴ - حیدری، محمدحسین، ۱۳۲۵
رده بنده	:	وکیلی، داریوش، ۱۳۲۷
رده بندی دیویی	:	۱۳۹۲ ۸ج/۸۷HB
شماره کتبی	:	۳۰۴/۶
	:	۳۱۲۰۲۸

کارگر شمالی، بعد از انوار چرون، شماره ۱۴۰۷، طبقه اول

تلفن: ۰۹۱۹۳۶۱۶۶۱۳ - ۶۶۴۷۶۳۰۶

Sokhanvaran_pub@yahoo.com

جمعیت و تنظیم خانواده

امین جعفری، بتول - ایروانی، محمدرضا

حیدری، محمدحسین - وکیلی، داریوش

چاپ اول: ۱۳۹۲

چاپ، صحافی: چاپ پرسپاه

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

حق چاپ محفوظ است

تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۹۳۶۱۶۶۱۳

قیمت: ۷۵۰۰۰ ریل

فهرست مطالب

مقدمه ۷

بخش اول

جمعیت و توسعه پایدار

۱

جمعیت و جمعیت‌شناسی

۱۱	جمعیت
۱۲	جمعیت‌شناسی
۱۳	روشهای مطالعه جمعیت
۱۴	۱. سرشماری
۱۶	۲. نمونه‌گیری
۱۷	۳. ثبت احوال
۱۸	۴. سایر منابع
۱۸	مطالعات جمعیتی
۱۸	۱. خصوصیات ایستا یا مقطعی
۱۹	۲. خصوصیات پویا یا متحول
۱۹	مطالعه ساختار جمعیت
۱۹	۱. اختلاف در میزان موالید دو جنس
۱۹	۲. اختلاف در مرگ و میر دو جنس
۱۹	۳. مهاجرت
۲۰	ترکیب سنی جمعیت
۲۲	هرم سنی جمعیت
۲۳	فعالیت و اشتغال

۲۴	تراکم جمعیت
۲۵	حرکات و تحولات جمعیت
۲۵	شاخص‌های جمعیتی
۲۵	۱. ولادت و باروری
۲۷	۲. مرگ و میر
۲۸	۳. مهاجرت
۲۹	رشد جمعیت

۲

نظرات جمعیتی

۳۱	تاریخچه و نظرات جمعیتی
۳۳	دیدگاه‌های موجود دربارهٔ جمعیت
۳۴	نظریه مالتوس
۳۵	نظریه مارکس
۳۶	ادیان و تنظیم خانواده
۳۶	دین یهود و تنظیم خانواده
۳۷	مسیحیت و تنظیم خانواده
۳۷	دین اسلام و تنظیم خانواده

۳

سیاست‌های جمعیتی

۴۱	مقدمه
۴۱	هدف یا آرمان سیاست جمعیتی
۴۲	جمعیت مطلوب یا متناسب
۴۳	سیاست‌های جمعیتی در ایران
۴۴	هدف از اجرای برنامه‌های کنترل جمعیت و تنظیم خانواده در ایران

جمعیت و توسعه پایدار

۴۵	جمعیت، توسعه پایدار و نیازهای مرتبط با آن
۴۶	دورنمای جمعیت جهان
۴۹	سیر تحولی جمعیت ایران
۵۰	مشکلات ناشی از افزایش جمعیت
۵۱	۱- افزایش جمعیت و فقر
۵۱	۲- افزایش جمعیت و تغذیه
۵۱	۴- افزایش جمعیت و دسترسی به آب سالم
۵۲	۵. افزایش جمعیت، منابع طبیعی و محیط زیست
۵۲	۶. افزایش جمعیت و مشکلات بهداشتی ناشی از آن
۵۳	۷. رشد بالای جمعیت و مشکلات اجتماعی ناشی از آن
۵۴	۸. افزایش جمعیت و کمبود مسکن
۵۴	۹. افزایش جمعیت و آموزش

بخش دوم

تنظیم خانواده و بهداشت باروری

۵۶	تنظیم خانواده
۵۶	نتیجه تنظیم خانواده
۵۷	تولید مثل
۵۷	۱. آناتومی
۵۹	۲- فیزیولوژی دستگاه تناسلی مرد
۶۳	آناتومی دستگاه تولید مثل زن
۶۹	فیزیولوژی دستگاه تولید مثل زن
۷۶	روش‌های پیشگیری از بارداری
۷۶	انواع باروری

روشهای پیشگیری از بارداری.....	۷۸
روشهای جدید پیشگیری از بارداری.....	۹۱
روشهای مکانیکی پیشگیری از بارداری.....	۱۰۱
روشهای اورژانسی پیشگیری از بارداری.....	۱۰۶
روشهای دائمی پیشگیری (عقیم سازی).....	۱۱۱
راهکارهای جلوگیری از سقط غیر قانونی.....	۱۱۶
بیماریهای مقاربتی (STD یا STIS).....	۱۱۶
منابع.....	۱۲۹
ضمائم.....	۱۳۱
۱- تغییرات جمعیت کشور طی سالهای ۱۳۳۵-۱۳۸۵.....	۱۳۲
۲- تغییرات جمعیت نقاط شهری طی سالهای ۱۳۳۵-۱۳۸۵.....	۱۳۲
۳- تغییرات جمعیت نقاط روستایی کشور طی سالهای ۱۳۳۵-۱۳۸۵.....	۱۳۲
۴- روند تغییرات جمعیت و متوسط رشد سالانه طی سالهای ۱۳۸۵-۱۳۶۰.....	۱۳۳
۵- گزیده شاخصهای جمعیتی کشور بر حسب نقاط شهری و روستایی طی سالهای ۱۳۳۵-۱۳۸۵.....	۱۳۴
۶- جمعیت کشور بر حسب دین در سالهای ۱۳۷۵-۱۳۸۵.....	۱۳۵
۷- توزیع جمعیت کشور بر حسب وضعیت تابعیت.....	۱۳۵
۸- توزیع نسبی جمعیت کل کشور بر حسب گروههای عمده سنی به تفکیک سال- ۱۳۸۵.....	۱۳۶
۹- توزیع نسبی جمعیت نقاط شهری کشور بر حسب گروههای عمده سنی به تفکیک سال - ۱۳۸۵.....	۱۳۷
هرم سنی جمعیت ایران در سال ۱۳۷۹.....	۱۳۸
پیشبینی هرم جمعیت کشور در سال ۱۴۲۹.....	۱۳۸
خلاصه هرم جمعیتی در سالهای ۲۰۵۰، ۲۰۲۵، ۲۰۰۰.....	۱۳۹
ساختار سنی و جنسی جمعیت در دنیا در سالهای ۱۴۲۹-۱۳۹۴-۱۳۷۴.....	۱۴۰

مقدمه

توسعه پایدار مرکب از دو واژه توسعه و پایدار میباشد. توسعه به مفهوم بهبود و ارتقای شرایط زیست انسان در ابعاد گوناگون محیطی، اقتصادی و فرهنگی است و پایدار دلالت بر تداوم و حفظ تعادل در شرایط زیست دارد. توسعه پایدار مدیریت بهره‌برداری مناسب و معقول از منابع بطوری که ضمن برطرف کردن نیازهای نسل کنونی، نیازهای نسل آینده را در نظر گیرد تعریف می‌شود.

مطالعاتی که در خصوص رابطه بین جمعیت و توسعه انجام شده است مبین آن است که رشد جمعیت میتواند تا حدودی محرک توسعه باشد. اما باید به این نکته توجه کرد که چنانچه کشور های توسعه یافته و کشور های در حال توسعه را بطور مجزا در نظر بگیریم تفاوت های اساسی ازین نظر داشته اند.

بطور کلی می‌توان گفت در ابتدا رشد جمعیت محرک توسعه است ولی با ارتقا شاخص های توسعه اقتصادی و اجتماعی جامعه پذیرای سطح پایین تری از زاد و ولد می‌گردد در نتیجه رشد جمعیت کاهش میابد. از سوی دیگر صاحب نظران معتقدند مهمترین عاملی که می‌تواند سطح باروری را کنترل کرده و کاهش دهد توسعه اقتصادی و اجتماعی است.

سیاست های جمعیتی مجموعه اصول، تدابیر و تصمیمات مدون جمعیتی است که از سوی دولت ها اتخاذ میشود و حدود فعالیت های دولت را در رابطه با مسائل جمعیتی و یا اموری که نتایج جمعیتی را بدنبال دارند تعیین میکنند. در گذشته این سیاست ها به تنظیم مقرراتی جهت افزایش و یا کاهش جمعیت محدود بود ولی در زمان ما دارای هدف کلی تری است و می‌کوشد تا میان عوامل جمعیتی و عوامل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی رابطه نزدیک بر قرار کند تا رفاه بیشتر را برای افراد یک کشور فراهم سازد. این سیاست ها در راستای کنترل نرخ رشد جمعیت، حمایت از کودکان، حمایت از سالخوردگان و نظارت بر مهاجرت صورت میگیرد.

دستیابی به جمعیتی با اندازه و نرخ رشد متناسب با امکانات یک جامعه از اهداف مهم سیاست های جمعیتی است که دراین راستا کشور های مختلف با توجه به فرهنگ ها، اعتقادات و باورهای اجتماعی و مذهبی قوانین متفاوتی را تدوین می‌کنند. همچنین حمایت

کودکان در دوران قبل و بعد از تولد همیشه مد نظر کشور ها بوده است و دولت ها موظف به اجرای تمهیداتی در رابطه با آن هستند. از طرفی به موازات ارتقا وضعیت بهداشتی و پزشکی متوسط طول عمر در جوامع پیشرفته رو به افزایش می باشد و بالا رفتن امید به زندگی در افراد سالخورده جمعیت را پیش بینی می نماید. در این راستا کشور ها باید با اتخاذ تصمیمات و برنامه ریزی های مناسب از چالش های پیش روی آن جلوگیری نموده و آن را به یک فرصت تبدیل نمایند و با هدف ارتقاء کیفیت زندگی و امنیت سالمندان در زمینه های مختلف گام بردارند. از جمله این اقدامات می توان به فراهم کردن وسایل برای گذراندن اوقات فراغت، برقراری سیستم های تامین اجتماعی، فراهم کردن مسکن مناسب، تاسیس خانه سالمندان، انسجام و وحدت بین نسلی، مشارکت در تصمیم گیری ها و برنامه ریزی ها، اشتغال مناسب و غیره اشاره کرد. از دیگر اهداف سیاست های جمعیتی میتوان کنترل و نظارت بر مهاجرت های داخلی و خارجی را عنوان نمود که سهم عمده ای در رابطه با توسعه اقتصادی اجتماعی یک جامعه خواهد داشت.

تدوین و اجرای برنامه های توسعه پایدار رسیدن به شاخص های مطلوب رفاه اجتماعی، اقتصادی بدون اهتمام کافی به مسائل بهداشت جسمی و روحی روانی و اجتماعی امکان پذیر نمی باشد. ازین رو آموزش افراد جامعه خصوصا دانشجویان بمنظور رفتار های آگاهانه و علمی همراه با دیدگاه های کل نگر و در نظر گرفتن اهداف کلی جامعه ضروری بنظر می رسد.

در این راستا کتاب حاضر که حاصل مطالعه و پژوهش گروه مددکاری اجتماعی می باشد تدوین گردیده است. موضوعات مورد نظر با توجه به سر فصل آموزشی و نیازهای دانشجویان تدوین و در دو بخش جمعیت و توسعه پایدار و هم چنین تنظیم خانواده و بهداشت باروری تنظیم شده است به این امید که خوانندگان عزیز با دیده اغماض به کاستی های اثر فوق نگریسته و راهنمایی هایشان هدایتگر چاپ های بعدی گردد.

مولفان

۱۳۹۲